

**YARADICI İNSANIN ŞƏXSİYYƏTİNDƏ İSTEDAD VƏ ÇILĞINLIQ
(Dünya ədəbiyyatında rəssam obrazının təzahürünə dair)**

Rəssamın şəxsiyyətinin özünəməxsusluğu müxtəlif zaman kəsirlərində yaradan yazıçılar üçün həmişə aktual olub. Artıq XIX əsrin II yarısında realist yazıçıların diqqət mərkəzində rəssamın praktik fəaliyyəti, onun cəmiyyətlə qarşılıqlı əlaqələri, ictimaiyyətdəki statusu olur. Rəssamın özünüdərk, öz müqəddəratını təyin etmə, özünə qalib gəlmə, çətinlikləri dəf etmə bacarığı, reallaşmayan xoşbəxtlik motivi, puç olmuş ümidlər, incəsənətin kommersiyallaşmağı, peşəkar rəssamla dilentant rəssamın həyat və fəaliyyətinin təsviri realizm cərəyanına məxsus əsərlərdə qaldırılan problemlərdir. Bu əsərlərdə rəssam ali romantik oreolda deyil, öz dövrünün və cəmiyyətinin siyasi, ictimai, psixoloji kontekstinə uyğun baxış bucağı ilə çıxış edir. Bu mövzuya nəsrə Ernest Teodor Amadey Hofman "Yezuiter kilsəsi", Herman Hesse "Roshaldə", "Narsis və Holdmund", Erix Mariya Remark "Xülyaların sığınacağı", Onore de Balzak "Naməlum şedevr", Mark Levi "Gələn səfər", İvan Bunin "Ağlımı itirmiş rəssam", Sergey Yesin "İmitator", Dina Rubina "Kordobanın ağ göyərçini", Kadzuo İsiquro "Aydın olmayan dünyanın rəssamı", Kenzo Kitakata "Qış yuxusu" və başqaları toxunmuşdur. Adları çəkilən yazarlar rəssamın yaradıcı təfəkkürünün xüsusiyyətləri, onun incəsənətə mübtəlalığı, yaradıcılığın qüdrətinə və hər şeyə qadirliyinə inamı ilə birgə ilahi verginin – fitri istedadın günahə batmaya aparan şirnikləndirici cazibə və nəfs ilə nisbətini, ideal və real həqiqət arasında olan konflikt, dahi şəxsiyyətin orta səviyyəli rəssam və peşəkarlıqdan uzaq olan, yaradıcı təşəbbüsü olmayan sənətkar ilə qarşıdurmasını əsas götürmüşlər.

Əfsuslar olsun ki, bəzən rəssam yüksək və şərəfli yaradıcılıq missiyasını aşkara çıxararaq alçaq xislətini də nümayiş etdirmiş olur. Rəssamın təsviri sənətə olan maraq və şövqü, müşahidə qabiliyyəti, yaradıcı təxəyyülü ilə yanaşı rəzalətə aparan xüsusiyyətləri də yer alır. Onun həyata keçməyən arzuları, geniş kütlə içərisində tənhalığı, əhatəsindəki çevrənin nadanlıq və ikiüzlülüyündən doğan anlaşılmazlıq faciəvi sonluğa – aqressiyaya, hətta cinayətə sövq edir. Yolunu azmış, mənəvi şikəstliyə düşər olmuş, daxili resursları tükənmiş rəssam artıq incəsənətə düha kimi baxmır, təbiət və insanlardan ilhamlanmır, qadınlar belə əvvəlki tək onun həyatında həlledici rol oynamır.

Ernest Teodor Amadey Hofmanın "Gecə etüdləri" adlı novellalar toplusuna daxil olan "Yezuiter kilsəsi"ndə dəlilik astanasında duran rəssamın patoloji vəziyyəti müşahidə edilir. Rəssam-memar Bertold kilsə mehrablarını müqəddəs obrazlarla bəzəmə ilə kifayətlənir. Lakin daxili imkanları daha geniş miqyaslar tələb edən istedadlı gəncin düşüncə və təxəyyülü memarlıq rəngkarlığının dar çərçivələri ilə məhdudlaşır. Potensialını lazımı səviyyədə nümayiş etdirə bilməyən həssas insan ona xas olan əzəli xoşbəxtlik və həlimlikdən qəzəbə doğru gedərək, dəlilik həddinə çatır. İstedadını düzgün məcraya yönəldə bilməyən rəssam özünü və sənətini lənətləyərək sərgərdanlıq və əbədi tənhalığa düşər olur.

Yaradıcılığının ilkin mərhələsində Bertold xidmət etdiyi sənətinin dərinliklərinə yiyələnmək üçün Neapolda məşhur peyzaj ustası Filipp Qakkertdən dərslər alır. Peşəkar rəssam Bertoldun əsərlərində əzəli istedadın təzahürünü deyil, yalnız təbiətə soyuq təqlid görür. Qakkertin fikrincə, rəssamın ali məqsədi gördüyünü kor-koranə təqlid etmək deyil, təbiətin əbədlilik, füsunkarlığını dərinlən duyaraq kətan üzərinə köçürmək, gözəlliyə biganə qalmayan seyrçilərin qəlbini rıqqətə gətirməkdir. Rəssamın əsəri pisi yaxşı, xəsisisi əliaçıq etməyə qadir olmasa da, özündə yüksək tərbiyəedici qüvvə cəmləyir. Əgər əsər seyrçiyə toxunursa, qəlbinə və intellektinə nüfuz edərsə, onu düşündürsə, deməli vəzifəsini yerinə yetirmiş olur. Əsl sənətin mahiyyəti formanın mükəmməlliyində deyil, əsərin məzmununun dolğunluğundadır, onun insana bəxş etdiyi vəcdədir. Ustad rəssamın fikrinə qeyri-adekvat münasibət düşüncəsiz Bertoldu ruh düşkünlüyünə gətirir. Müqəddəs Məryəm obrazını əbədləşdirmək amalı ilə yaşayan divanə rəssam onun əvəzinə xanımı Ancelanı vəsf edir. Nəticədə əsər olduqca cansız və quru alınır. Özünə inamını itirən iradəsiz gənc incəsənətə şübhə ilə yanaşır, insan cəmiyyətindən uzaq durur. İllər sonra məhrumiyyətlər hesabına sənətinə qovuşaraq həyatı bahasına əsərini tamamlayır, lakin istədiyi nəticəni almayınca Oder sularına qərq olur.

Alman romantiki ustalılıqla öz sənətinə sadıq qalan baş qəhrəmanının ilahi ideala can atmasını qələmə alır. Lakin Hofmanın qəhrəmanının ilahi ideala cəhdi özünü doğrultmur, çünki o, aliliyi, məsumiyyəti müqəddəs Məryəmdə deyil, real qadında görür.

Onore de Balzakin "Naməlum şedevr" povesti qoca Frenhoverin tükənməz yaradıcı axtarışlarını əks etdirir. Yaradıcılıqda realizm tərzindən uzaqlaşma, fikri məzmununda deyil, fanatikcəsinə sırf formada cəmləmə onu mənəvi boşluğa gətirib çıxarır. Frenhoverin incəsənətin mahiyyətini açıqlayan estetik görüşləri rəssamın vəzifəsini təbiətin gözəgörünməz tərəflərinin təsvirində görür. Bu fikrə əsasən əsl rəssam anatomiyanın qanunlarına istinad edərək naturanı olduğu kimi çəkməməli, təxəyyülünü işə salmalıdır. Əsl rəssam surət çıxaran deyil, şairdir. Lakin perspektiva qanunlarına riayət etməmə, işıq-kölgə effektlərinə üstünlük verməmə, obrazların qeyri-realist şərhli tablolu psixoloji və texniki cəhətdən natamam edir. Fləmand boyakarı Fransua Porbusun şövqlə işlədiyi Misirli Məryəm ilk baxışdan zərif götünsə də, peşəkar sənətsünəsin gözü ilə canlı qadını deyil, soyuq mərməri xatırladır. "Fil sümüyü rəngində olan bu vücutda sanki qan axmır, həyat al qırmızı damarlardan şəh tək tökülür..." - deyər Frenhover qadın obrazının ifadə üsulu və rəng həllinə tənqidi yanaşır [1, s. 292]. Ancaq onun özünün ərsəyə gətirdiyi "Gözəl Nuazez" əsəri də

¹⁵ Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Akademiyasının. Humanitar və ictimai fənlər kafedrasının dosenti,

filologiya üzrə fəlsəfə doktoru alizadeafer@rambler.ru

mükəmməllikdən uzaqdır: yüksək zümrələrə mənsub macəraçı qadının portreti klassik rəngkarlıq kanonlarına uyğun deyil.

İstedadın günaha batmaya aparan şirnikləndirici cazibə və nəfs ilə nisbətində ingilis yazıçısı Adam Nevillin “Nömrə 16” romanında Feliks Hessen və Set obrazlarının simasında rast gəlinir. Yazıçı mahirənə şəkildə iki fərqli yaradıcı şəxsiyyət – eksentrik rəssam Feliks Hessen və hələ formalaşmamış sənətsünas Set ilə mistik əlaqəni göstərərək onların təmsalında mənəviyyəti tükənmiş insanın portretini çizir. Nevillin qəhrəmanları sanki iki ayrı dünyada – yaratmış olduqları əsərlərin irreal dünyasında və real aləmdə yaşayır. Hessen əsərlərində həyatın nifrət oyandırıcı tərəflərini olduğu kimi, naturalistcəsinə seyrəciyə çatdırır. Eksentrik rəssam yurdsuz uşaqların acı taleyini təsvir etməklə kifayətlənir. O, sahibsiz, baxımsız azyaşlıların xarakterlərində xoşagəlməz xüsusiyyətləri, qarşısızlımaz özbaşınalığı, hiddəti kətanə köçürür. Uşaqlar coşquncasına böyüklərin hərəkət və həyat tərzini təqlid edərək, artıq öz yaşadlarından uzaqlaşmış, onların cərgəsinə qoşulduqlarını zənn edir. Oğurluq, pozğunluq insanı rəzalətə aparan mənəvi düşkünlüyün, yırtıcı xislətin təzahürüdür. Hessen ölümə məhkum olmuş xəstələrin can vermə səhnəsini, həyatdan küsmüş bəndələrin iztirablarını, insanda daxili çirkinliklə yanaşı zahiri eybəcərliyi, anadangəlmə fiziki nöqsanları xirdə detallarına qədər çəkir. Onun fikrincə, yalnız bu cür təhrif olunmuş obrazlar yer üzərindəki həyatın mənasızlıq və dəhşətini ifadə edərək əsl həqiqəti əks etdirir. “Eybəcərlik bəzən gözəllikdən daha dolğun görünür” [3]. Hessen kömürlə qeyri-adi, ekstraordinar cizma-qaraları, antiestetizmə qərq olmağı ilə xaosluq, qarışıq, nizamsız dünyada insanın şəxsiyyət kimi tamlığını, onun əzəli daxili imkanlarını layiqincə tətbiq etməyin mümkünlüyünü inkar edir. Nevillin qəhrəmanının incəsənətə, ümumiyyətlə, həyata bu cür yanaşma tərzini onun yaradıcı insana xas son dərəcə fərqli və dərin dünyagörüşündən xəbər vermir, əksinə, qeyri-sabit psixikasını, iradi keyfiyyətlərinin yoxluğunu bir daha təsdiqləyir. Cəmiyyətdən bilərəkdən təcrid olunmuş, öz dünyasından kənara çıxmağı özünə qadağan etmiş qəribə adamcığaz çox keçmədən ilham mənbəyini itirir və daxilən tükənir. İnsan cəmiyyətinə uyğunlaşmağı bacarmayan əcaib Hessen illərlə ərsəyə gətirdiyi rəsm əsərlərini məhv edir və bununla qeyri-sağlam yaradıcı iddialarına son qoymuş olur.

Nevillin digər qəhrəmanı sənətsünas Set də Hessen kimi daxili sarsıntı yaşayır, yaradıcı potensiya və qabiliyyətlərini gerçəkləşdirməyincə izahsız xiffət hissi keçirir, tənhalığa, çaşqınlığa qərqlənir. Üzgün Set ixtisası üzrə iş tapmayınca, əməyinin bəhrəsini görməyincə özünü ayrı sahədə sınamaq qərarına gəlir: o, Londonun mötəbər rayonlarından birində Barrington-haus adlı yaşayış evində gecə gözetçisi kimi çalışır. Lakin zavallının Böyük Britaniyanın paytaxtını fəth etmək cəhdləri də boş çıxır. Təsəllini yalnız incəsənətdə tapan Set Hessenin metaforik məzmunlu rəsmlərindən qaynaqlanır. Həmkarının mübaliğəli, biçimsiz əsərlərindən ilhamlanaraq, Set qeyri-ixtiyari onun üslub və texnikasını mənimsəyir. O, kağızda, daha sonra isə kətəndə, hətta divarlarda belə insanın parçalanma, çürümə halını, ana bətnində hələ doğulmamış körpələrin aydın olmayan surətlərini işləməklə, tərzində özünəməxsusluq və ekspressionizmə xas orijinallıq əldə etdiyini düşünür. Əsl incəsənətə deyil, onun təqlidində, illüziyasına aludə olmuş qəhrəmanın xəstə ağı konkret real insanları deyil, xülyasında yer alan əcaib fiqurları müşahidə edir.

İnsanı yaradıcı akta sövq edən affektlər “Dyuma-Ki” romanında Amerika yazıçısı Stiven Kinqin diqqət mərkəzindədir. Yazıçı Edqar Frimantl obrazının simasında yaradıcı insanın təlatümlərini – ruh düşkünlüyü, təfəkküründəki ikililiyi qələmə alır. Qəza nəticəsində sağ qolundan məhrum olmuş rəssam Meksika körfəzində yerləşən Dyuma-Ki adasına köçür. “Travma almış vücut və beyin nəinki diktaturaya bənzəyir; onlar elə diktaturanın özüdür. Yer üzündə ağırdan acımasız müstəbid yoxdur; şüurun qarışıqlığından savayı zalım hökmdar tanımıram”, - deyərək Kinqin qəhrəmanı bədbin düşüncələrə qərqlənir [2]. Adada qalarkən Frimantl özündə rəssamlıq qabiliyyəti kəşf edir. O, həyatın mənasını boyalar, fırça və kətan parça üzərində görüncə daxili gücünə inam əldə etməyə başlayır. Qağayılarla qurub, balıqçılara ilə zəngin okean sahili təkcə Frimantlın yaradıcı temperamenti nöqtəyi-nəzərindən ətraf aləmin əksi deyil, həmçinin onun üçün o ağır dövərdə daxilində gizli gedən çarpışmaların ifadəsidir.

Yaradıcılıq, incəsənətə vurğunluq Kinq üçün güclü terapevtik vasitədir. Yazıçı hərəkətdən qalmış, zəifləmiş, gücdən düşmüş qəhrəmanın xarakterində psixoloji məntiqi ön plana çəkərək, onun rəngkarlığa olan əzmini göstərməyə çalışır. Qəhrəmanın monoloq və dialoqları da, öz növbəsində, onun xarakterinin psixologizmini dərinləşdirir. Frimantl boyakarlıqda xilas tapır, özü və təbiətlə əhəng əldə edir, başına gələn bədbəxt hadisədən sonra həyatında taxt qurmuş böyük bir neqativi – qorxu hissini dəf edir.

Rəssamın saxtakarlığa meyilliliyi italyan yazıçısı Luici Quarnyeriyə maraq kəsb edir. “Vermeyerin ikili həyatı” romanında ədib fitri istedadı olmağına baxmayaraq, rəssam kimi formalaşmayan Han van Meyeqerenin qeyri-sağlam özünütdədiq cəhdlərini işıqlandırır. Niderland əsilli rəssam başqa boyakarlara məxsus orijinal nümunələrin surətini işləyərək onları əsl rəsm əsərləri kimi tədqim edir. Saxtakar rəssamın işlərini XVII əsrin məşhur təsviri sənət ustalarının sədevrlərindən ayırmaq mümkün deyil. O, mahirənə tərzdə qüdrətli sənətkarların üslubunu, dəst-xəttini, texnikasını, rəng həllini təqlid etməkdə elə mükəmməllilik əldə edir ki, ən yaxşı ekspertlər belə surəti rəsm əsərinin əslindən ayırmaqda çətinlik çəkir. Allahlıq iddiasında olan Meyeqeren işinə təqsir kimi baxmır: o, bununla vaxtilə ona dəstək olmayan, yolunu kəsən mötəbər, böyük nüfuz sahibi olan sənətsünas və tənqidçilərdən intiqam alır.

Arturo Peres-Reverte “Flamand lövhəsi” romanında yaradıcı insanın dünyagörüşünü araşdırır. Estet insanın sarsılmış ruhu əsərdə alleqorik məfhumlar olan cılıqlıq, dəlilik anamları ilə təqdim olunur. Gözəlliyə və incəsənətə aludə olmuş insanın həyata münasibətini ağıl və hiss deyil, fantasmaqorik şüuraltı qaranlıq instinktlər təyin edir. Əsl yaradıcılıq fani dünyanı, keçici anamları əbədləşdirməkdir. Həqiqi incəsənət, yaradıcılıq dühası mənəviyyətsizlikdən uzaqdır, alçaqlıq və rəzalətdən kənardır. Tanrı bəndəsini xüsusi bir ilahi vergi – fitri istedadla

mükafatlandırır, lakin bəzən insan layiqincə bu ali bəxşişin dərinlik və mahiyyətinə varmayaraq, onu düzgün məcraya yönəltmir. Şöhrət, təkbəbbir, sonradan görmülərə xas olan ədə, mənfəət onu şərə aparır. Rəssamın xarakterinə müraciət edərək Peres-Reverte bu əbədi sualın cavabını axtarır: bu cür hallarda yaradıcı insan nə etməlidir? O, öz istedadına xəyanət edərək, ondan imtina etməlidir? Yoxsa alçaq xislətinin törədcəyi fəsadlara baxmayaraq sonuna kimi özünü təsdiqləməlidir? Əsl istedad vicdanına güzəştə getdikdə nə baş verir? Özünü tanı hesab edən insan hədsiz dərəcədə bədbəxt və təhlükəlidir. Allahsızlıq onu cinayətə sövq edir, nəticədə o, nəinki başqalarının, özünün belə həyatını məhv edir.

Əntiq əşyalar dükanının sahibi, rəngkarlıq üzrə ekspert olan Sesar Ortis de Polas romanın dinamik obrazlarındandır. Yüksək mədəniyyət, incə zövqə malik Sesar çevrəsindəki insanlar üzərində böyük təsir gücü və qeyri-məhdud səlahiyyətlərə sahibdir. İlk baxışdan nəcib insan təəssüratı bağışlayan Sesar heç də göründüyü kimi deyil – onun səmimiyyət və xoşsimalılığının arxasında qəddarlıq və rəhmsizlik durur. Utanmaq bilmədən, arsızcasına insanların həyatı ilə oynayan və kənardan qurduğu oyununu təəssüf, peşmançılıq hissi çəkmədən izləyən Sesar ikili obrazdır: bir tərəfdən incəsənətin dəyərini bilən, bədii təxəyyülünün bənzərsizliyi ilə seçilən estetik, digər tərəfdən isə komediant, oyunçu və qatil.

Peres-Revertenin “Flamand lövhəsi” romanı yaradıcı insanın xarakterində istedad və çılğınlığın nisbətini, oyunun, ikililiyin onun təbiətində taxt qurduğunu bir daha təsdiqləyir. Allaha inamsızlıq, fikir və düşüncələrində əsaslı bir bünövrənin olmaması, şahmat turnirindəki məğlubiyyət, hörmətdən düşmə və həqarət təcridən yazıçının qəhrəmanında patoloji forma halı alaraq mübtəlalığa çevrilir. Sesar ilhamlanmaq və ilham mənbəyi olmaq xüsusiyyətindən və poetik vüsətindən məhrum olur. Qəzəb impulslarının təsiri altına düşən bədxah Sesar şərə xidmət etməyə başlayır. Yalnız zənginlik və şan-şöhrət ona xoşbəxtlik gətirmir. Sesar bu maddi nemətlərə geniş kütlə içərisində itməmək naminə yiyələnir. Peres-Reverte mahircəsinə “zərif” canının psixopatologiyasını oxucuya çatdırır. “Flamand lövhəsi” tablosu Səsara həyata keçməyən arzularını xatırladaraq, onu yeni təhlükəli bir oyuna qərər verir. Nəticədə ehtiyatkarlıq və tədbirliliyini itirən oyunçu insanların talelərini həll etmək missiyasını üzərinə götürür və, beləliklə, allahlıq iddiasına girir. «Həyatda heç nə sırf qara və ya ağ rəngdə olmur, xeyir belə cildini dəyişib şər formasında təqdim oluna bilər, çirkinlik gözəlliklə əvəz oluna bilər... İnsan həm sevh, həm də sevdininə xəyanət edə bilər... İnsan özündə eyni zamanda atəş, qardaşı, oğulu, məşuqu, cəlladı və qurbanı cəmləyə bilər...», – Sesar təqsis etmədiyi bu etiraf etməklə şahmat partiyasındakı hər bir məğlub olmuş fiqurun müqabilində insan həyatını qurban götürməkdən çəkinmir [4, s. 587].

Peres-Revertenin mədəniyyəti tükənmiş qəhrəmanını qeyri-adekvat addımlara sövq edən qüvvə nədir? Niyə incəsənət və gözəlliyə aludə olmuş estetiklərin böyük bir əksəriyyəti ahıl yaşında ağır zəifliyi yaşayır? Yaradıcı insan çox zərif və həssas mexanizmdir. Onun həyatı bütövlükdə özünə qalib gəlməyə, öz şübhə, tərəddüd, qorxularını dəf etməyə istiqamətlənib.

Göründüyü kimi, təqdim olunan nəsr əsərlərində rəssamın şəxsiyyəti, yaradıcı təfəkkürünün xüsusiyyətləri, onun varlığın mənasını dərk etmək cəhdi, etik-estetik dəyərlərə münasibəti, daxili təlatümləri – təbiətindəki istedad və çılğınlığın nisbəti, incəsənətə mübtəlalığı qələmə alınır. Əsl rəssam cəmiyyətə ziddir, asosialdır. Onun xarakterini təzadlar – coşğunluq, həssaslıq, tez təsirlənmə, daim axtarışlarda olan ağır, fikrə qərər olma, tənhalığa meyl, özünü tənqid, əza qəne olmama, əzm və mətanət təşkil edir. Təbiətən çılğın olan rəssam onu başa düşməyən və ona layiq olmayan kütlənin simasında mədəniyyətsizliyin bütün təzahürləri ilə qarşılaşır, ətraf mühitin süniliyini, haqsızlığını, mədəni yoxsulluğunu kəskin şəkildə hiss edir. Yaradıcı ideyaların reallaşmamağı və bu zəmindən yaranan qeyri-məmnunluq hissi onda mədəni düşkünlüyə gətirib çıxarır. Söz ustalarının diqqət mərkəzində rəssam yaradıcılığında ilahi qüvvə və nəfs, öz idealına sadıq qalan rəssamda gizli gedən yaradıcı və cinayətkar əməllərin nisbəti durur. Onların hər biri özünəməxsus tərzdə böyük istedad sahiblərini mədəniyyət və şərəfin ümumbəşəri qanunlarına uyğun mühakimə etməyin mümkünlüyü kimi əbədi suallara cavab axtararaq, yaradıcı insanın dünyagörüşünü bütün dərinliyi ilə açmağa çalışır. Rəssamın yaradıcılığının nüvəsini incəsənət mövzusu və mədəni-əxlaqi dəyərlərin dirçəlişi təşkil etsə də, hamı öz yüksək və şərəfli missiyasının mahiyyətini dərk etmir. Şimikləndirici cazibə, tovlama, yoldan çıxarılma, günaha batma təhlükəsi böyük olur. Nəfs və tamah mədəniyyətin tükənməsinə gətirib çıxarır. İnsaniyyətdən məhrum olan fərd bir daha xoşbəxtlik əldə edə bilmir.

İstifadə olunmuş ədəbiyyat

1. Balzak O. Seçilmiş əsərləri / Fransız dilindən tərcümə / Bakı: Azəməşr, 1986, 388 s.
2. Kinq S. Dyuma-Ki. Roman / İngilis dilindən tərcümə / Moskva: AST, AST Moskva, 2009, 672 s. // Elektron resurs: http://loveread.cc/read_book.php?id=1486&p=1
3. Nevill A. Nömrə 16. Roman / İngilis dilindən tərcümə / Moskva: Eksmo, Domino, 2011, 496 s. // Elektron resurs: http://loveread.cc/read_book.php?id=8559&p=1
4. Peres-Reverte A. Flamand lövhəsi. Roman / İspan dilindən tərcümə / Moskva: Eksmo, 2013, 648 s.

Ключевые слова: художник, живопись, творчество, вдохновение, талант, эстетические взгляды, художественное воображение, мания величия

Keywords: artist, painting, creativity, inspiration, talent, aesthetic views, artistic imagination, megalomania

Талант и безумие в личности творческого человека (к вопросу о воплощении образа художника в мировой прозе)

Резюме

В настоящей статье предлагается идейно-тематический анализ прозаических произведений с главным героем художником. Личность художника, его попытки освоить смысл бытия, одержимость

искусством, полное погружение в творческий процесс всегда находились в центре внимания мастеров слова. Э. Т. А. Гофман, О. Бальзак, А. Нэвилл, С. Кинг, Л. Гуарньери, А. Перес-Реверте и другие писатели мастерски раскрывают внутренний мир утонченного эстета, его метания между иллюзией и действительностью, исследуют необузданную природу, мировидение и неординарность экспрессивного художника. Показывая степень воздействия изобразительного искусства на живописца, они по-своему пытаются ответить на извечные вопросы: чем обусловлено творческое становление художника? Может ли настоящий художник оступиться и изменить своему призванию? Утратив духовную устойчивость, художник в состоянии обрести гармонию? Можно ли судить большой талант по универсальным канонам духовности?

Многогранная и противоречивая личность художника, организуя эпический стержень повествования в произведениях вышеупомянутых писателей, задает тон и составляет проблематику (погружение в искусство, демонический дух творца, соотношение таланта и соблазна, соперничество). Это и указывает на важность проблемы искусства и углубленное рассмотрение образа художника, а также обуславливает актуальность статьи.

Talent and Madness in the Personality of a Creative Person (on the Issue of Embodiment of the Artist Image in World Prose)

Summary

In this article an ideological and thematic analysis of prose works with the main character being an artist is set. The personality of the artist, his attempts to master the meaning of existence, obsession with art, complete immersion in the creative process always took central stage in attention of word artists. E. T. A. Hofmann, O. Balzac, A. Newell, S. King, L. Guarnere, A. Perez-Reverte and other writers masterfully reveal the internal world of a refined aesthete, his trash between illusion and reality, investigate unbridled nature, worldview and originality of an expressive artist. Showing the degree of influence of fine art on the artist, they try to answer in their own way the eternal questions: what determines the creative development of the artist? Can true artist misstep and betray his mission? Is an artist able to find harmony having lost spiritual stability? Is it possible to judge great talent according to the universal canons of spirituality?

The many-sided and contradictory personality of the artist, organizing the epic core of the narration in the works of the writers mentioned above, set a tone and creates the serious problematic (immersion in art, the demonic spirit of the creator, the correlation between talent and temptation, rivalry). This fact affirms the importance of the problem of art and an in-depth consideration of the artist's image, and also determines the relevance of the article.

Rəyçi: Naidə Camal qızı Məmmədhanova, filologiya elmləri doktoru, professor